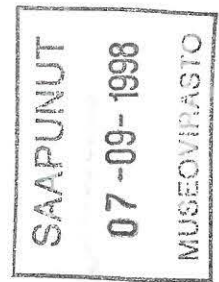

luett. mie

Risto Käsälä
Etelä-Pohjanmaan maakuntamuseo
Törnävä
60200 SEINÄJOKI
Puh. 06 - 4162 644
tai 0400 - 664 130

Mikko Härö
Museovirasto
Rakennushistorian osasto
PL 187
00171 HELSINKI

IRMA+JOHANNA

LAPPAJÄRVEN OSAYLEISKAAVA

Lähetän Sinulle oheisena Lappajärven kunnan kaavatoimikunnan kokouksessa esillä olleen merkittävien rakennuskohteiden luettelon. Sen lisäksi lähetän viidestä kohteesta saamani inventointitulokset. Ongelmakohtat, niin kuin jo puhelimessa jo totesin, ovat seuraavat: ovatko kohteet sijoitettu oikein valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaiden kohteiden luokkaan.

Seinäjoella 4. syyskuuta 1998

Parhain terveisin

Risto Käsälä

25.8.1998

1

Lappajärven kunta
Kaavatoimikunta

Lappajärven keskustaajama osayleiskaava-alueen kulttuurihistorialliset kohteet
Valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittävät kohteet

Valtakunnallisesti merkittävät kohteet *5 kpl*

Lappajärven kirkko

- * maakunnallinen historiallinen, valtakunnallinen rakennushistoriallinen, valtakunnallinen maisemallinen

Lappajärven tapuli

- * maakunnallinen historiallinen, valtakunnallinen rakennushistoriallinen, valtakunnallinen maisemallinen

Kirkkoniemien hautausmaa-alue

- * maakunnallinen historiallinen, valtakunnallinen rakennushistoriallinen, valtakunnallinen maisemallinen

Heikintuvan eli Heikkilän aitta *ns. Kinkkoaitta*

- * valtakunnallinen historiallinen, valtakunnallinen rakennushistoriallinen, valtakunnallinen maisemallinen *v. 1678*

Valeenin asuinrakennus, Toivo Övermarkin asuinrakennus

- * maakunnallinen historiallinen, valtakunnallinen rakennushistoriallinen, valtakunnallinen maisemallinen

Maakunnallisesti merkittävät kohteet *17 kpl*

Halkosaari

- * maakunnallinen historiallinen, maakunnallinen rakennushistoriallinen, maakunnallinen maisemallinen

Halkosaaren tanssilava

- * maakunnallinen historiallinen, maakunnallinen rakennushistoriallinen, maakunnallinen maisemallinen

Oravan kaksi asuinrakennusta

- * paikallinen historiallinen, maakunnallinen rakennushistoriallinen, maakunnallinen maisemallinen

Lappajärven ratsukoulun muistomerkki *v. 1967*

- * maakunnallinen historiallinen, paikallinen maisemallinen

Lappajärven kunta
Kaavatoimikunta

Haapaniemen huvilan pihatupa ja saunarakennus

- ③ * maakunnallinen historiallinen, maakunnallinen rakennushistoriallinen, maakunnallinen maisemallinen
ratkaisu on loppu-aihe

Kyrönniemen huvimaja, Alekseion eli "Möljä"

- * paikallinen historiallinen, maakunnallinen rakennushistoriallinen, maakunnallinen maisemallinen

Kyrönniemen aitta eli entinen Riipisten huvila

- ① * maakunnallinen historiallinen, maakunnallinen rakennushistoriallinen

Heikintuvan eli Heikkilän asuinrakennus v. 1872 jätteen rak.

- * paikallinen historiallinen, maakunnallinen rakennushistoriallinen, maakunnallinen maisemallinen

Ikikantalon eli Ollin pihapiiri ja asuinrakennus v. 1870-luku

- * paikallinen historiallinen, maakunnallinen rakennushistoriallinen, maakunnallinen maisemallinen
- vanha pihapiiri

Pentti Annolan asuinrakennus

- * paikallinen historiallinen, paikallinen rakennushistoriallinen, maakunnallinen maisemallinen

Piinuntuvan eli Laasasen asuinrakennus

- * paikallinen historiallinen, paikallinen rakennushistoriallinen, maakunnallinen maisemallinen

Lapinniemen luhti

- * paikallinen historiallinen, paikallinen/ maakunnallinen rakennushistoriallinen, paikallinen/ maakunnallinen maisemallinen

Valeenin, Keijo Annolan asuinrakennus

- ④ * maakunnallinen historiallinen, maakunnallinen rakennushistoriallinen, valtakunnallinen maisemallinen

Savelan asuinrakennus ja luhti

- ⑤ * maakunnallinen historiallinen, paikallinen rakennushistoriallinen, paikallinen maisemallinen

Odenvallin talo v. 1908

- * paikallinen historiallinen, maakunnallinen rakennushistoriallinen, paikallinen maisemallinen

Lappajärven vanha kärjätalo

- ② * maakunnallinen historiallinen, paikallinen rakennushistoriallinen, paikallinen maisemallinen

KULTTUURIHISTORIAALLISESTI MERKITTÄVÄT RAKENNUKSET JA RAKENNELMAT

Järviseu, Lappajärven kunta

1

Kohteen nimi: Kyrönniemen aitta; Entinen Riipisten huvila; Torpanmäki

Kohdetyyppi: loma-asunto

Sijaintiosoite: Kyrönniementie 114

Sijainti osana kokonaisuutta:

Omistaja: Lappajärven seurakunta

Omistajan osoite: PL 40, 62601 LAPPAJÄRVI

Nykyinen käyttö: varasto

Alkuperäinen käyttö: loma-asunto

Rakennusaika: 1900-luvun alussa

Korjausvuodet: 1950-luku

Suunnittelija: -

Perustus: luonnonkivi

Runko: hirsi

Kerrosluku: 1

Kattomuoto: satulakatto

Katemateriaali: huopa

Ulkovuoraus: vuoraamaton; salvosten päät peitetty laudoilla

Ulkoväri: seinät punaiset, listat vaaleankeltaiset, ikkunanpuitteet osittain vaaleankeltaiset, osittain vaalean siniset, ovi keltainen

Ikkunamalli: kuusiruutuinen

Kuistit ja parvekkeet: -

Erityispiirteet: Rakennuksessa osittain alkuperäiset pienet kuusiruutuiset ikkunat

Sisätilat: sisällä takka (?)

Pohjatyypit: eteinen, kamari ja tupa

Huoneluku: 3

Rakennustyyppi: -

Salvostyyppi: pitkänurkka

Rakennushistoria: Torpanmäen vanhassa asuinrakennuksessa on tupa, eteinen ja pieni kamari. Rakennuksen on rakennettanut Viljo Lampolan tietojen mukaan Kärnästä kotoisin ollut, maisteri Kustaa Saari. Hän vietti talossa kesiään omaistensa kanssa. Antti Savolan Kärnän isänniltä saamien tietojen mukaan Saari rakensi Torpanmäen talon jo vuosisadan alussa. Maa-alue on aina ollut seurakunnan. Tontilla oli Savolan mukaan 1920-luvun lopulla asuinrakennuksen lisäksi pieni sauna, pieni aitta ja halkohuone. Saaren kuoleman jälkeen kirkkoherra Viljo Lampola (Lappajärven kappalaisena 1931 - 50) osti rakennuksen Saaren perikunnalta ja myi sen lehtori Ale (Heikki Aleks) Riipiselle ja puolisolle Hilja Riipiselle. (Järviseu, Joulu 1980.s. 49) Riipisille paikka siirtyi noin v. 1945 - 46, mutta muistitiedon mukaan Riipiset olivat Torpanmäellä kesäisin jo välirauhavuonna (Antti Savolan tieto, Kts. lisätiedot). Ainakin 1940-luvun puolivälin jälkeen perhe vietti talossa kesät toukokuun lopulta elokuulle.

Hilja Riipinen (1883 - 1966) oli koulutukseltaan filosofian maisteri ja hän toimi Lapuan yhteiskoulun opettajana ja johtajana v. 1904 - 1953. Heikki Aleks Riipinen (1883 - 1957) oli myös opettaja, Lapuan yhteiskoulun johtaja ja myöhemmin Jyväskylän seminaarin

lehtori. Hilja Riipinen oli huomattava maakunnallinen ja valtakunnallinen vaikuttaja: Hän oli mukana Lotta Svärd -järjestössä 1920-luvulta järjestön lakkauttamiseen vuoteen 1944 asti toimien järjestön ideologisena suunnannäyttäjänä, lehden päätoimittajana ja puhujana. Riipinen oli mukana myös kunnallispolitiikassa ja v. 1933 - 39 kansanedustajana. Hän oli myös lehti- ja historiakirjoittaja. Hilja Riipinen sai ansioistaan kouluneuvoksen arvon. (Eteläpohjalaisia elämäkertoja III, s. 536 - 537)

Torpanmäki siirtyi seurakunnan kesäleiritoiminnan käyttöön 1950-luvun alkupuolella. 1950-luvulla asuinrakennuksen laittioita korjattiin, sisälle rakennettiin ylisängyt ja rakennus katettiin huovalla. Rakennusta on käytetty vielä 1980-luvulla rippikoulujen ja kesäleirien aikaan poikien majoitustilana, viimeksi takkatupana, ja sitä on kutsuttu poikien aitaksi. 1970- 80-luvuilla Torpanmäkeä on kehitetty seurakunnan leiripaikaksi: Alueelle on rakennettu - aivan vanhan tuvan läheisyyteen - leirikeskusrakennus ja kauemmaksi niemen kärkeen on siirretty v. 1980 majoitustilaksi yksi Rovastilan vanha aitta (tyttöjen aitta). Viime vuosina Torpanmäen vanhaa rakennusta on käytetty varastotilana.

Pihapiiri ja lähiympäristö: Rakennus sijaitsee järven rannassa, rantatöyrän päällä. Aivan huvilan vieressä on seurakunnan omistama Torpanmäen leirikeskus. Ympäröivä puusto on sekametsää.

Kulttuurihistoriallisen arvon perusteet: Torpanmäki on rakennettu loma-asunnoksi mahdollisesti jo 1900-luvun alkuvuosina ja edustaa näin Lappajärven rantojen vanhinta loma-asutusta. Rakennus edustaa pienasumuksille tyypillistä asuinrakennusmallia (tupa, eteinen ja kamari). Paikka liittyy Kustaa Saaren henkilöhistoriaan, maakunnallisten ja valtakunnallisten vaikuttajien, Hilja ja Heikki Riipisen henkilöhistoriaan sekä Lappajärven seurakunnan historiaan. Rakennus on säilynyt verraten alkuperäisenä; maakunnallinen historiallinen; paikallinen rakennushistoriallinen

Kunto: Kohtalainen: Rakennuksen seinät ja perustus ovat kohtalaiset, mutta huopakatto pehmennyt ja ikkunat hatarat. Rakennusta ei ole huollettu viime vuosina.

Säilyminen: Seurakunta aikoo purkaa rakennuksen sen huonokuntoisuuden vuoksi lähivuosina. Lappajärven keskustaajaman osayleiskaavan tarkastuksen luonnoksessa (13.3.1998) alue on kaavoitettu matkailupalvelujen alueeksi (RM).

Kirjalliset lähteet: Eteläpohjalaisia elämäkertoja III, Vaasa. 1994; Viljo Lampola, Lappajärven vanhat pappilat. Järviseudun Joulu. 1980.

Arkistolähteet:

Haastatellut henkilöt: Veikko Tuomela 28.04.1998; Antti Savola 31.8.1998

Kuvatiedot: D 874 - 878, ELK 1998, Mikko Valo 1996

Lisätietoja: ELK 11.5. ja 31.8.1998

Rouva Lampola oli kotoisin Lapualta ja Antti Savolan tietojen mukaan Hilja ja Heikki Riipisen tuttavina. Ilmeisesti Riipiset vierailivat Kyrönniemen pappilassa jo 1930 - 40-luvun vaihteessa ja Lapoloiden kautta viettivät kesää Torpanmäellä jo välirauhakesänä. Rakennus siirtyi Riipisten omistukseen noin v. 1945.

Maisteri Kustaa Saari oli kotoisin Kärnästä ja hän toimi ainakin 1920-luvun lopulla Helsingissä opettajana. Saari lahjoitti kirjoja Lappajärven nuorisoseuran omistamaan kirjastoon. Saari oli hyvä tuttu kanttori Hyvärisen kanssa, joka hoiti kirjastoa vuodesta 1912 lähtien. (Antti Savolan tiedonanto 31.8.1998)

KULTTUURIHISTORIALLISTA MERKITTÄVÄT RAKENNUKSET JA RAKENNELMAT

Järviseu, Lappajärven kunta

2

Kohteen nimi: Lappajärven vanha käräjätalo

Kohdetyyppi: hallintorakennus, museo

Sijaintiosoite: Kotiahontie 9

Sijainti osana kokonaisuutta:

Omistaja: Lappajärven kotiseutumuseosäätiö

Omistajan osoite: Pj. Urpo Purola, Purolantie 123, 62660 Itäkylä

Nykyinen käyttö: tyhjillään

Alkuperäinen käyttö: asuinrakennus

Rakennusaika: 1790 - 1800

Korjausvuodet: 1840-luku, 1937, 1970-luku, 1997

Suunnittelija: Crister Smeds (1997)

Perustus: luonnonkivi + laasti

Runko: hirsi

Kerrosuku: 2

Kattomuoto: satulakatto

Katemateriaali: tiili

Ulkovuoraus: seinien alaosat, räystäänaluset ja päätykolmiot vaakaa ponttilaudoitusta, muualta seinät pystyä peiterimalaudoitusta

Ulkoväri: seinät punaiset, listat valkoiset, ikkunanpuitteet valkoiset

Ikkunamalli: kuusiruutuiset, kuusiruutuiset T-ikkunat

Kuistit ja parvekkeet: oven suojana pulpettikattoinen katos

Erityispiirteet: leveät kulmalistat, sivuseinillä pystyt tukiföljarit peitetty valkoisilla laudoilla, räystään alla vakoinen koristeellinen vaakalista

Sisätilat: korjattu v. 1996 - 97 entistään, vanha huonejako säilytetty

Pohjatyyppe: päätykamarillinen yksinäistupa

Huoneluku: alakerrassa eteinen ja neljä huonetta, yläkerrassa portaikko ja neljä huonetta

Rakennustyyppi: -

Salvostyyppi: pitkänurkka

Rakennushistoria: Lappajärven entinen käräjätalo on todennäköisesti rakennettu maa-laistalon päärakennukseksi Soiniin 1790 - 1800. Rakennus on siirretty nykyiselle paikalleen 1840-luvulla Evijärven, Korteesjärven, Lappajärven ja Vimpelin yhteiseksi manttaalikuntein taloksi. Rakennusta on korjattu 1920-luvulla. Tällöin rakennuksen uusittiin ikkunat, kunnostettiin lattiaa ja uusittiin pärekatto. Talon sisäänkäynti oli aluksi rakennuksen itäpäädyssä, mutta muutettiin mahdollisesti jo 20-luvulla nykyiselle paikalleen. Manttaalikunnilta talo siirtyi v. 1936 Lappajärven suojeluskunnalle ja suojeluskunnalta v. 1937 tai 38 Lappajärven seurakunnalle. Tällöin rakennukseen ilmeisesti tehtiin tiilikatto ja sisätilojen sisustusta korjattiin uudelleen.

Rakennus on toiminut käräjätalona 1840-luvulta aina 1970-luvulla. Kunnallishallinnon alkuaikoina, 1860-luvulta lähtien, rakennus toimi myös kunnallisena kokouspaikkana. Mm. vuonna 1865 Lappajärven kirkkoherran Jacob Fellman kutsui Järviseu, kun, tien edustajat käräjätalolle sopimaan kunnallishallinnon järjestämisestä Järviseu, alueella.

Lappajärven seurakunta korjasi kärejätalon seurakuntataloksi v. 1937-38 ja rakennus toimi seurakuntatalona vuoteen 1971. Samanaikaisesti rakennuksessa pidettiin myös kärejiä. Rakennuksen yläkerrassa toimi myös Lappajärven yhteiskoulu koulun perustamisesta vuodesta 1945 vuoteen 49. (Järviseudun historia II, 1983, s. 677- 678, 769) Samanaikaisesti osa rakennuksista oli asuntona. 1970-luvulta kärejätalo on ollut pelkästään asuinkäytössä, 1990-luvun tyhjillään. Vuonna 1969 rakennuksessa oli jo kaksi asuntoa, vuoden 1971 jälkeen kolme. Talon eteläpään asuntoon tehtiin WC v. 1969 ja pohjoispäähän v. 1977. Julkisivuun avattiin jossain vaiheessa toinen ulko-ovi ja sen suojaksi rakennettiin satulakattoinen umpikuisti. Rakennus tontteineen siirtyi v. 1997 Lappajärven seurakunnalta saman vuonna perustetulle Lappajärven kotiseutumuseosäätiölle. Entistä kärejätalorakennusta on korjattu v. 1997 - 98 perinnerakentamisen korjaus- ja entisointikurssin voimin (Teuvan ammatillisen aikuiskoulutuskeskuksen järjestämä työvoimapolitiittinen koulutus). Korjauksen aikana rakennuksen tiilikatto korjattiin paikkauskorjaamalla, lattiat tarkastettiin ja korjattiin, vanhat ikkunat kunnostettiin, portaikkotilan vesivahinko korjattiin, savuhormit muurattiin uudelleen, rakennuksen eteläpään myöhemmin tehty kusti purettiin pois ja oven paikalle laitettiin ikkuna. Korjauksissa on yläkerran osalta säilytetty alkuperäinen huonejako ja alakerta on palautettu alkuperäinen pohjakaava purkamalla pois 1970-luvulla tehdyt asuntojen väliseinät.

Pihapiiri ja lähiympäristö: Kohteen lähiympäristössä on eri-ikäisiä omakotitaloja ja Lappajärven lukion tiloina toimivia 1950-luvun koulurakennuksia.

Kulttuurihistoriallisen arvon perusteet: Lappajärven vanhalla kärejätalolla on mantaalikuntien talona, kärejärakennuksena, seurakunnan rakennuksena ja kunnallisena kokouspaikkana huomattava paikallishistoriallista merkitystä, kärejärakennuksena myös seutukunnallista merkitystä. Vanha kärejätalo liittyy myös Lappajärven yhteiskoulun historiaan. Rakennus edustaa 1800-luvun kaksikerroksista, yksitupaista asuinrakennusmallia. Rakennus on säilynyt ulkoasultaan verraten alkuperäisenä. Rakennuksen yläkerta noudattaa alkuperäistä huonejakoa ja alakerta on viimeisissä korjauksissa palautettu tilajaoiltaan alkuperäiseksi; maakunnallinen historiallinen; paikallinen rakennushistoriallinen; paikallinen maisemallinen

Kunto: hyvä. Rakennus on korjattu v. 1997 - 98 rakennuksen alkuperäistä luonnetta säilyttäen, palauttaen ja rakennuksen ei vaiheita esilletuoden.

Säilyminen: Rakennus on rakenteiltana hyväkuntoinen. Korjausta tullaan jatkamaan v. 1998 - 99 ja tila tullaan kehittämään toiminnalliseksi kotiseutu- ja museotilaksi. Lappajärven keskustaajaman osayleiskaavan tarkastuksen luonnoksessa (13.3.1998) alue on kaa-voitettu opetus-, kulttuuri- ja sosiaalipalvelujen alueeksi (PYS).

Kirjalliset lähteet: Järviseudun historia II. toim. Heikki Junnila ja Heikki Rantatupa. Vaasa, 1983; Lappajärven vanha kärejätalo, Lappajärven kotiseutumuseosäätiön tiedote avoimien ovien päivänä 3.12.1997; Lehtiartikkeli Järviseudun Sanomat 11.12.1997

Arkistolähteet: Vanhan kärejätalon rakennusinventointilomake v. 1996, Lappajärven kunta

Haastatellut henkilöt: Urho Purola, Lappajärven kotiseutumuseosäätiön puheenjohtaja; Seija Autio, asukas 1960-luvun lopulta 1970-luvulle

Kuvatiedot: 735 - 741, ELK 1998, Mikko Valo 1996

Lisätietoja: ELK 7.4.1998

KULTTUURIHISTORIAALLISESTI MERKITTÄVÄT RAKENNUKSET JA RAKENNELMAT

Järviseutu, Lappajärven kunta

3

Kohteen nimi: Haapaniemen huvila; saunarakennus

Kohdetyyppi: loma-asunto

Sijaintiosoite: Haaponiementie

Sijainti osana kokonaisuutta:

Omistaja: Mikko ja Leena Korpela

Omistajan osoite: Kuvintie 10, 62100 Lapua

Nykyinen käyttö: sauna, loma-asunto

Alkuperäinen käyttö: sauna, takktupa

Rakennusaika: 1930-luku

Korjausvuodet: 1970-luku

Suunnittelija: -

Perustus: nurkkakivet, luonnonkivet

Runko: lauta

Kerrosluku: 1

Kattomuoto: satulakatto

Katemateriaali: profiloitu pelti

Ulkovuoraus: pysty lomalaudoitus

Ulkoväri: seinät punaiset, listat valkoiset, ikkunanpuitteet valkoiset

Ikkunamalli: neliruutuinen

Kuistit ja parvekkeet: rakennuksen sivulla pulpettikattoinen avokuisti

Erityispiirteet:

Sisätilat:

Pohjatyyppi: kaksi rinnakkaista huonetta

Huoneluku: 3: eteinen, sauna, asuinhuone

Rakennustyyppi: -

Salvostyyppi: -

Rakennushistoria: Paikka on ollut 1930-luvulta - viimeistään 1940-luvun alusta - Rantasen ja Sarparannan perheiden sekä Ahto ja Iida Toivosen ja myöhemmin heidän lastensa loma-asuntona. Saunarakennus on Rantasten ja Sarparantojen rakentama ja rakennettu ennen v. 1943. Aluksi saunarakennuksessa oli eteinen, sauna ja takkahuone. Kun Toivosen lapset alkoivat käyttää huvilaa loma-asuntonaan 1950-luvun alun jälkeen, muutettiin takkahuone toiselle perheelle loma-asunnoksi muuttamalla huoneen sisustusta. Toivosten aikaan rakennuksen sivulle rakennettiin myös nykyinen veranta. 1980-luvulla ja 90-luvun alkupuolella mökki oli Malisen perheen käytössä ja omistuksessa. Rakennukseen on laitettu 1970-luvulla peltikatot ja verannan lattia on uusittu 1980-luvun lopulla.

Pihapiiri ja lähiympäristö: Pihatupa ja saunarakennus sijaitsevat Haaponiemen etelärannalla rantapenkassa. Ympäriällä on niemen päässä sijaitsevia peltoja, rannalla loma-asuntoja ja muutamia omakotitaloja.

Kulttuurihistoriallisen arvon perusteet: Kohde on alkuperäisenä säilynyt 1930 - 40-luvun loma-asunto. Kohde edustaa Lappajärven rannoille rakennettuja ensimmäisiä loma-asuntoja; maakunnallinen historiallinen; maakunnallinen rakennushistoriallinen

Kunto: hyvä

Säilyminen: Rakennus on hyväkuntoinen ja sitä käytetään loma-asuntona.

Kirjalliset lähteet:

Arkistolähteet:

Haastatellut henkilöt: Mikko Korpela, puhelinkeskustelu 29.5. 1998; Arvo Malinen, naapuri 29.5.1998; Eeva Salo, puhelinkeskustelu 9.6.1998

Kuvatiedot:

Lisätietoja: ELK 29.5.1998

KULTTUURIHISTORIALLISTA MERKITTÄVÄT RAKENNUKSET JA RAKENNELMAT

Järviseu, Lappajärven kunta

3

Kohteen nimi: Haapaniemen huvila, pihatupa

Kohdetyyppi: loma-asunto

Sijaintiosoite: Haaponiementie

Sijainti osana kokonaisuutta:

Omistaja: Mikko ja Leena Korpela

Omistajan osoite: Kuovintie 10, 62100 Lapua

Nykyinen käyttö: loma-asunto

Alkuperäinen käyttö: loma-asunto

Rakennusaika: 1930-luku

Korjausvuodet: 1970-luku

Suunnittelija: -

Perustus: nurkkakivet, luonnonkivet

Runko: lauta

Kerrosluku: 1

Kattomuoto: satulakatto

Katemateriaali: profiloitu pelti

Ulkovuoraus: pysty peiterimalauditus

Ulkoväri: seinät punaiset, listat valkoiset, ikkunanpuitteet valkoiset

Ikkunamalli: kuusiruutuinen

Kuistit ja parvekkeet: pulpettikattoinen avokuisti päädyssä

Erityispiirteet:

Sisätilat: kaksi huonetta, väliseinä huoneiden väliltä poistettu

Pohjatyyppi: kaksihuoneinen

Huoneluku: 2

Rakennustyyppi: -

Salvostyyppi: -

Rakennushistoria: Haaponiemen loma-asunto on rakennettu seurakunnan vuokramaalle, mahdollisesti ns. vesijättömaalle, todennäköisesti 1930-luvulla. Jo sotavuosista lähtien pankinjohtaja Ahto Toivosen perhe Kauhavalta vietti huvilalla kesiä (Toivosella oli tonttiin vuokrasopimus v. 1943 - 53.) Kuitenkin jo heitä ennen paikalla olivat olleet pastori Rantanen ja nimismies Olli Sarparanta perheineen. He olivat rakentaneet sauna- ja tuparakennuksen. Rantasen ja Sarparannan rouvat olivat sisaruksia ja perheet viettivät näin kesiä yhdessä. Haaponiemi oli Toivosen perheen loma-asunto kahden sukupolven ajan. Iida ja Ahto Toivosen kuoltua 1950-luvun alkupuolella heidän tyttärensä Eeva Salo perheinen ja poikansa Risto Toivonen viettivät Haaponiemessä kesiään 1970 - 80-luvulle asti (?). Kun seurakunnan omistamasta Haaponiemestä tehtiin Malisille asutustila noin v. 1947, siirtyi rannan maa-alue myös heidän omistukseensa. He eivät jatkaneet vuokra-aikaa, vaan rannan rakennukset siirtyivät heidän omistukseensa ja käyttöön 1980-luvulla. Kun Malisen maat myytiin Lappajärven kunnalle ja Osuuspankille, siirtyi loma-asunto Osuuspankin omistukseen. Korpelat ostivat paikan Osuuspankilta syksyllä 1997.

Tuparakennuksessa on ollut kaksi huonetta. Jossain vaiheessa huoneiden väliseinään on tehty iso oviaukko. Rakennuksen päädyssä on ollut veranta jo sotavuosista lähtien. Rakennukseen on laitettu pärekaton päälle peltikatto 1970-luvulla

Pihapiiri ja lähiympäristö: Tontilla on pihatupa ja saunarakennus. Rakennukset sijaitsevat Haaponiemen rannalla, rantapenkassa. Ympärillä on niemen päässä sijaitsevia peltoja, rannalla loma-asuntoja ja muutamia omakotitaloja.

Kulttuurihistoriallisen arvon perusteet: Kohde on alkuperäisenä säilynyt 1930 - 40-luvun loma-asunto. Kohde edustaa Lappajärven rannoille rakennettuja ensimmäisiä loma-asuntoja; maakunnallinen historiallinen; maakunnallinen rakennushistoriallinen

Kunto: hyvä

Säilyminen: Rakennus on hyväkuntoinen ja sitä käytetään loma-asuntona.

Kirjalliset lähteet:

Arkistolähteet:

Haastatellut henkilöt: Mikko Korpela, puhelinkeskustelu 29.5.1998; Arvo Malinen, naapuri 29.5.1998; Eeva Salo, puhelinkeskustelu 9.6.1998

Kuvatiedot:

Lisätietoja: ELK 9.6..1998

KULTTUURIHISTORIAALLISESTI MERKITTÄVÄT RAKENNUKSET JA RAKENNELMAT

Järviseutu, Lappajärven kunta

4

Kohteen nimi: Valeeni

Kohdetyyppi: maatalan päärakennus

Sijaintiosoite: Tarvolantie

Sijainti osana kokonaisuutta:

Omistaja: Toivo Övermark

Omistajan osoite: Pitkänsalontie 15, 62660 Itäkylä

Nykyinen käyttö: tyhjillään

Alkuperäinen käyttö: asuinrakennus

Rakennusaika: 1836 ?

Korjausvuodet:

Suunnittelija: -

Perustus: lohkokivi

Runko: hirsi

Kerrosluku: 1

Kattomuoto: satulakatto

Katemateriaali: mineriittilevy

Ulkovuoraus: vaaka ponttilautta

Ulkoväri: seinät kuluneet keltaiset, listat valkoiset, ikkunanpuitteet valkoiset

Ikkunamalli: kuusiruutuiset T-ikkunat; matalat neliiruutuiset räystäänaalusikkunat

Kuistit ja parvekkeet: matala, kuusikulmainen umpikuisti

Erityispiirteet: leveitä kulma- ja seinäpilastereitä eli salvosten päät ja poikittaisten hirsiseinien päät on peitetty pystylaudoin, pilasterien päissä vartta leveämpi poikittainen kapiteeliosa eli poikittainen profiloitu lista. Pilasterit päättyvät kuitenkin ennen kattorakenteita.

Sisätilat: kaakeliuuneja (?)

Pohjatyyppi:

Huoneluku: 5: sali, kolme kamaria, tupa

Rakennustyyppi: -

Salvostyyppi: pitkänurkka

Rakennushistoria: Johan Molander toimi Lappajärven nimismiehenä 1800-luvun alusta (ainakin vuodesta 1806) vuoteen 1832. Johan August Wallén avioitui nimismies Johan Molanderin tyttären kanssa ja tuli aluksi appensa apulaiseksi. Vuonna 1835 hän hoiti jo Lappajärven nimismiehen virkaa. Molander osti 3/16 Liipin taloa Lappajärven Tarvolasta. Hän asuin rakennuksessa ja muutti rakennuksen vävynsä Johan Wallénin kanssa v. 1836 nykyiselle paikalleen Söyringinlahden länsirannalle. Hän hankki maa-alueelle nimen Annola. (Lappajärven entisyyttä .1996, s. 88- 89) Lappajärvellä pidettiin käräjiä vuodesta 1823 lähtien. Käräjäpaikka vaihteli aluksi, mutta vuosina 1838 - 1864 käräjiä pidettiin säännöllisesti Annolassa, kunnes käräjät siirtyivät Lappajärven käräjätalolle. (Lampola 1937, s. 38)

Valeenin pihapiirissä on mahdollisesti jo pitkään ollut kaksi asuinrakennusta. Hataran muistitiedon mukaan pihapiiristä paloi asuinrakennus vuosisadanvaihteessa ja tämän tilalle rakennettiin 1900-luvun alussa nykyisin Keijo Annolan omistuksessa oleva asuinrakennus. 1900-luvulla Otto ja Anna-Kaisa Annola jakoivat tilansa kolmelle pojalleen: Oskari

ja Elias Annola perheineen asuivat tilan uudemmassa asuinrakennuksessa, Otto Annola perheineen vanhemmassa asuinrakennuksessa eli nykyisin Toivo Övermarkin omistuksessa olevassa rakennuksessa. Anna ja Otto Annolan jälkeen rakennuksessa asui heidän lapsiaan, viimeksi Helmi Annola 1960-luvun lopulle. Rakennus siirtyi Toivo Övermarkin omistukseen 1960-luvun lopulla äitinsä Tyyne Övermarkin (o.s. Annola, vanhemmat Otto ja Anna Annola) jälkeen. Rakennus on ollut tyhjiillään 1960-luvun lopulta.

Pihapiiri ja lähiympäristö: Asuinrakennus sijaitsee pihapiirissä Keijo Annolan asuinrakennuksen kanssa kulmittain. Pihapiirissä on asuinrakennusten lisäksi 1980-luvun alussa rakennettu betonielementtinavetta ja sen jatkona lautaverhoiltu konevarasto sekä pihan sivulla varastona toimiva hirsinen tallirakennus (suoraseinäinen rakennus). Ko. asuinrakennuksen alapuolella, loivassa rinteessä on villiintynyt puutarha, jossa kasvaa mm. koristepensaita ja tuomia. Puutarhan alapuoli on loivaa rantaa. Pihapiirin ympärillä on loivia peltoja ja laitumia. Pihan sivutse kulkee Tarvolantie.

Kulttuurihistoriallisen arvon perusteet: Kohde on 1830-luvulla nykyiselle paikalleen siirretty asuinrakennus, joka on toiminut nimismiehen asuinpaikkana ja käräjäpaikkana 1800-luvulla. Rakennus edustaa 1830 - 40-luvun arkkitehtuurivaikutteita (mm. seinäpintojen vaaka- ja pystysuora jäsentely, kulmapilasterit, säännöllisesti sijoitetut ikkunat ja matalat räystäänalusikkunat). Rakennus on osa viljelysten keskelle, loivalle ranta-alueelle sijoittuvaa Valeenin pihapiiriä.

Kunto: kohtalainen: Rakennuksessa ei ole asuttu 1960-luvun jälkeen eikä siihen ole tehty korjauksia pitkään aikaan. Ikkunat ovat osittain rikki; katto ja seinät ehjät. Rakennuksen todellinen kunto tulisi selvittää kattavalla kuntoselvityksellä.

Säilyminen: Rakennus on tyhjiillään eikä omistajalla ole sille käyttöä. Toivo Övermarkin maa-alueen raja menee aivan asuinrakennuksen kuistin edestä eli ko. asuinrakennuksen eteen jäävä piha on Keijo Annolan omistuksessa. Maanomistus vaikeuttaa ko. rakennuksen käyttöä. Lappajärven keskustaajaman osayleiskaavan tarkastuksen luonnoksessa (13.3.1998) alue on kaavoitettu maatilojen talouskeskusten alueeksi (AM) ja varustettu lisämerkinnällä Alue, jolla ympäristö säilytetään (/s).

Kirjalliset lähteet: Lappajärven entisyyttä. Erkki Lammin kertomaa. Koonnut Väinö Tuomaala. Lappajärvi-seuran julkaisuja N:o 1. Uusintapainos. Kaustinen. 1996; Viljo Lampola. Lappajärven seuraukunta 1637 - 1937. Helsinki. 1937.

Arkistolähteet:

Haastattelut henkilöt: Toivo Övermark, puhelinkeskustelu 11.8.1998

Kuvatiedot: D 583 - 588, Mikko Valo 1996

Lisätietoja: ELK 11.8.1998; Katso Valeeni, Keijo Annolan asuinrakennus

KULTTUURIHISTORIAALLISESTI MERKITTÄVÄT RAKENNUKSET JA RAKENNELMAT

Järviseu tu, Lappajärven kun ta

5

Kohteen nimi: Savelan asuinrakennus

Kohdetyyppi: maati lan pää rakennus

Sijaintiosoite: Korrintie 7

Sijainti osana kokonaisuutta:

Omistaja: Antti, Juha ja Annamari Savela

Omistajan osoite: Antti Savela, Hakunilantie 89 A, 01260 Vantaa

Nykyinen käyttö: loma-asunto

Alkuperäinen käyttö: asuinrakennus

Rakennusaika:

Korjausvuodet: 1915; 1925; 1960 - 61; 1965; 1980, 1990-l

Suunnittelija: -

Perustus: betoni

Runko: hirsi

Kerros luku: 1

Kattomuoto: satulakatto

Katemateriaali: tiili

Ulkovuoraus: seinien alaosat ja päätykolmiot vaaka ponttilaudoitusta, seinien keskiosat pystyä ponttilaudoitusta

Ulkoväri: seinät punaiset, listat valkoiset, ikkunanpuitteet valkoiset

Ikkunamalli: kuusiruutuiset (yhtenäinen lasi ja irtoristikko päällä)

Kuistit ja parvekkeet: satulakattainen umpikuisti

Erityispiirteet:

Sisätilat: korjattu 1990-luvulla

Pohjatyyp pi: paritupatyyp pinen

Huoneluku: tupa, keittiö, eteinen, kaksi huonetta, sauna- ja pesuhuone, yläkerrassa halli, kaksi huonetta ja pesuhuone

Rakennustyyppi: -

Salvostyyppi: pitkänurkka

Rakennushistoria: Savela on osa Timon tilaa ja ollut samalla suvulla vuodesta 1562.

Asuinrakennus on siirretty maanjakotoimitusten vuoksi v. 1915 Timon alueelta nykyiselle paikalleen. Paikalla ei ollut tätä ennen rakennuksia. Tilaa omistivat rakennusten siirron aikaan Johannes ja Senja Savela. Heiltä tila siirtyi v. 1951 Veikko Savelan omistukseen. Veikko Savela oli maanviljelijä, v. 1958 - 70 kansanedustaja ja v. 1962 - 63 ministeri sekä tämän jälkeen Maatilahallituksen johtajana. Hän osallistui myös moniin kunnallisiin luottamustehtäviin. Asuinrakennus vuorattiin ensimmäisen kerran v. 1925. Samana vuonna rakennus peruskorjattiin sisältä. Tiilikatto rakennukseen tehtiin v. 1935. Nykyinen kuisti on tehty v. 1960 - 61, ikkunat on uusittu noin v. 1965, sisälle on rakennettu sauna ja pesuhuone v. 1980 (jo 1950-luvulta sisällä oli kylpyhuone) ja rakennus on vuorattu uudelleen 1995-96. Sisätiloja on korjattu useaan otteeseen. Rakennus on siirtynyt lasten omistukseen syksyllä 1997.

Pihapiiri ja lähiympäristö: Savelan pihapiirissä on asuinrakennus, luhti ja v. 1940 rakennettu navetta. Pihapiiri sijaitsee Timonniemellä, peltojen keskellä, loivassa rantarinteessä.

Rakennusten kohdalta on rantaan noin 100 metria. Rakennusten ympärillä on hoidettua pihamaata, pensasistutuksia ja hyötypuutarhaa.

Kulttuurihistoriallisen arvon perusteet: Kohde on 1915 nykyiselle paikalleen siirretty asuinrakennus ja osa mainittuna vuonna paikalle perustettua maatilapihapiiriä. Rakennusta on uudistettu ja korjattu myöhemmin. Pihapiiri sijaitsee maisemallisesti näyttävällä paikalla peltojen keskellä, loivassa rinteessä. Kohde on kansanedustajana, ministerinä ja Maatilahallituksen johtajana toimineen Veikko Savelan syntymäkotina ja kotipaikkana; paikallinen historiallinen; paikallinen rakennushistoriallinen; paikallinen maisemallinen

Kunto: hyvä: Rakennusta on korjattu viimeksi 1990-luvulla.

Säilyminen: Pihapiiri on siirtynyt lasten omistukseen syksyllä 1997. Rakennus on hyväkuntoinen ja sitä tullaan todennäköisesti käyttämään ympärivuotisena loma-asuntona. Lappajärven keskustaajaman osayleiskaavan tarkastuksen luonnoksessa (13.3.1998) alue on kaavoitettu pientalovaltaiseksi asuntoalueeksi (AO), olemassaolevaksi tai rakennuskaavan mukaan toteutuvaksi asuntoalueeksi, jossa pääosa asuntokerosalasta sijoittuu erillispientaloihin.

Kirjalliset lähteet:

Arkistolähteet: Kohteen rakennusinventointikortti v. 1996, Lappajärven kunta

Haastatellut henkilöt: Veikko Savela, puhelinkeskustelu 10.6.1998

Kuvatiedot: D 716 - 719, Mikko Valo 1996

Lisätietoja: ELK 22.6.1998

KULTTUURIHISTORIALLISTA MERKITTÄVÄT RAKENNUKSET JA RAKENNELMAT

Järvisuoto, Lappajärven kunta

5

Kohteen nimi: Savelan luhti

Kohdetyyppi: luhti

Sijaintiosoite: Korrintie 7

Sijainti osana kokonaisuutta:

Omistaja: Antti, Juha ja Annamari Savela

Omistajan osoite: Antti Savela, hakunilantie 89 A, 01260 Vantaa

Nykyinen käyttö: varasto

Alkuperäinen käyttö: talli, aitta

Rakennusaika:

Korjausvuodet: 1915; 1949

Suunnittelija: -

Perustus: nurkkakivet

Runko: hirsi

Kerrosluku: 2

Kattomuoto: satulakatto

Katemateriaali: tiili

Ulkovuoraus: vuoraamaton

Ulkoväri: seinät punaiset, ovet punaiset

Ikkunamalli: -

Kuistit ja parvekkeet: -

Erityispiirteet: Rakennuksessa on osittain ulkoneva rinta ja siinä on kaksi soikeaa valoaukkoa.

Sisätilat: -

Pohjatyypit: -

Huoneluku: -

Rakennustyyppi: luhtiaitta

Salvostyyppi: pitkänurkka

Rakennushistoria: Savelan luhti on tilan asuinrakennuksen tavoin siirretty nykyiselle paikalleen Timosta v. 1915. Luhtirakennus on ollut pidempi eli nykyisten tilojen jatkona on ollut navetan puoleisessa päässä halkohuone, rekilato ja sontalato. Nämä on purettu v. 1949 ja siirretty Veikko Savelan veljen pihapiiriin Hernesniemeen. Rakennukseen on laitettu tiilikatto v. 1935 samaan aikaan asuinrakennuksen kanssa (?). Rakennuksessa on kolme osaa. Näistä yksi on suoraseinäinen hirsirakennus; kahdessa on ulkoneva rinta ja siinä soikeat valoaukot.

Pihapiiri ja lähiympäristö: Pihapiirissä on asuinrakennus, luhti ja navetta. Rakennukset sijaitsevat neliömäisen pihapiirin eri sivuilla.

Kulttuurihistoriallisen arvon perusteet: Rakennus on v. 1915 nykyiselle paikalleen siirretty, 1800-luvun ja 1900-luvun alkupuolen talonpoikaista rakentamistapaa edustava luhtirakennus. Luhti on osa loivaan rantarinteeseen sijoittuvaa maatilapihapiiriä; paikallinen historiallinen; paikallinen rakennushistoriallinen; paikallinen maisemallinen

Kunto: hyvä

Säilyminen: Rakennus on hyväkuntoinen ja sitä tullaan käyttämään varastona. Lappajärven keskustaajaman osayleiskaavan tarkastuksen luonnoksessa (13.3.1998) alue on

kaavoitettu pientalovaltaiseksi asuntoalueeksi (AO), olemassaolevaksi tai rakennuskaavan mukaan toteutuvaksi asuntoalueeksi, jossa pääosa asuntokerosalasta sijoittuu erillispientaloihin.

Kirjalliset lähteet:

Arkistolähteet: Kohteen rakennusinventointikortti v. 1996, Lappajärven kunta

Haastatellut henkilöt: Veikko Savela, puhelinkeskustelu 10.6.1998

Kuvatiedot: D 712 - 715, Mikko Valo 1996

Lisätietoja: ELK 22.6.1998

Savelan nykyinen navetta on rakennettu Maanviljelyseuran laatimien piirustusten mukaan v. 1940. Rakennukseen on laitettu huopakatto noin v. 1967. Pihapiirissä oli navetta jo nykyistä navettaa ennen. Savelan maatilapihapiiriin on kuulunut myös navettarakennuksen itäpuolella, lähellä rantaa sijainnut tuulimylly, joka muistitiedon mukaan hävitettiin 1920-luvun puolivälissä, sekä pihapiirin ja Korrintien välissä riihi, jossa oli kaksi riihtä ja luuva sekä kaksi olkilato.